

OMISTAJAPOLITIIKKA

1 Omistajapolitiikan ohjaus ja valvonta.....	1
2 Omistajapolitiikan lähtökohdat	1
3 Omaisuuserät.....	1
4 Omaisuuden hankinta	2
5 Omistajapolitiikan periaatteet.....	2
5.1 Maaomaisuus	2
5.2 Metsäomaisuus	3
5.3 Rakennukset.....	3
5.4 Kiinteät rakenteet ja laitteet	3
5.5 Koneet ja laitteet.....	3
5.6 Yhtiömuotoinen toiminta.....	3
5.7 Tytäryhteisöt	3
5.8 Kuntayhtymät.....	4
5.9 Osakkuusyhteisöt	4
5.10 Yhdistykset ja säätiöt.....	5
6 Takaus- ja rahoituspolitiikka	5

1 Omistajapolitiikan ohjaus ja valvonta

Valtuusto määrää osana kuntastrategiaa omistajapolitiikan. Omistajapolitiikka määrittelee, millaista omaisuutta kunta hankkii ja missä tehtävissä ja hankkeissa kunta on mukana omistajana tai sijoittajana. Omistajapolitiikka määrittelee myös omistuksen merkityksen, tarkoituksen ja pitkän aikavälin tavoitteet.

Valtuusto päättää myös omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeista. Omistajaohjaus on toimintatapa, jolla omistajapolitiikkaa toteutetaan. Kuntalain 46 §:n mukaan omistajaohjauksella tarkoitetaan strategiaan, omistajapolitiikkaan ja kunnan tavoitteisiin perustuvia toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Omistajaohjaus merkitsee mahdollisuutta ohjata yhteisön toimintaa sitä koskevan lainsäädännön asettamissa rajoissa, niin että koko kuntakonsernin omistajapolitiittiset tavoitteet ja edut tulevat huomioiduksi.

Kunnanhallitus vastaa omistajaohjauksen toteuttamisesta.

Tarkastuslautakunta arvioi toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja omistajapolitiikan toteutumista.

2 Omistajapolitiikan lähtökohdat

Sonkajärven kunnan omistajapolitiikan lähtökohtana on kuntastrategia. Omistajapolitiikan tavoitteena on tukea kunnan strategisia tavoitteita.

Omistajapolitiikka on kunnan johtamisen väline, jonka tarkoituksena on kuntakonsernin johtaminen kuntastrategian mukaisesti sekä valtuuston asettamien tavoitteiden toteuttaminen. Omistajapolitiikka käsittää kunnan suoran omistuksen lisäksi tytär- ja osakkuusyhteisöt sekä muut yhteisöt, joiden omistuksella on merkitystä kunnan talouden kannalta. Omistajapolitiikan piiriin kuuluu koko kuntakonsernin omaisuus omistuksen luonteesta tai organisointitavasta riippumatta.

Lähtökohtana on, ettei omistaminen ole kunnan perustehtävä, vaan se on väline palvelujen järjestämiseksi tai tuottamiseksi. Kunta ei pääsääntöisesti toimi yritystoiminnassa. Poikkeuksena voi olla erityisen painava syy, kuten merkittävä työpaikkojen määrä.

Omistajapolitiikan perustana on palvelujen tuottamisedellytysten luominen toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokkaalla tavalla. Mikäli omistaminen ei palvele kunnan perustehtävän toteuttamista tai perustehtävän hoito toteutuu tehokkaammin tai tarkoituksenmukaisemmin toisella tavalla, tulee omistuksesta luopua.

3 Omaisuuserät

Kunnan omaisuus jakautuu seuraaviin omaisuuseriin:

- maaomaisuus,
- kiinteistöomaisuus,
- muut omaisuuserät sekä
- sijoitukset.

Kunnan omaisuuden hoidon lähtökohtana on omaisuuden kunnon ja käyttökelpoisuuden säilyttäminen ja se, että palvelutuotannon tuotantovälineet vastaavat kulloinkin ajan tarpeita. Tavoitteena on, ettei korjausvelkaa rakennusten ja muun omaisuuden suhteen synny.

Julkisen toiminnan käytössä olevalle pääomalle ei yleensä voida asettaa varsinaista taloudellista tuottovaatimusta. Oman toiminnan kustannuksissa on kuitenkin otettava huomioon aina pääoman hinta ja siitä aiheutuvat kustannukset.

4 Omaisuuden hankinta

Kunta hankkii pääsääntöisesti joko suoraan omistukseensa tai tytäryhteisönsä omistukseen sellaiset omaisuuslajit, joilla on pitkällä aikavälillä merkitystä kunnan palvelutuotannon hoidon turvaamisen kannalta tai joiden omistamista ei ole mahdollista toteuttaa muulla tavalla. Kunta selvittää omaisuuslajien hankintavaihtoehdot (ostaminen, vuokraaminen tai leasingrahoitus) hankintapäätöksen yhteydessä.

Omaisuuden hankinnassa kunta hyödyntää raha- ja sijoitusmarkkinoiden erilaisia instrumentteja siten, että niistä saadaan kunnalle suurin mahdollinen hyöty riskit minimoiden.

5 Omistajapolitiikan periaatteet

Kunnan omistajapolitiikka edellyttää selkeitä tavoitteita omistukselle sekä aktiivista osallistumista yhteisöjen hallintoon. Lisäksi kunta käyttää mahdollisuutta luopua omistuksestaan osana omistajapolitiikan toteutusta. Omistuksesta luopumisesta päätettäessä tulee ottaa huomioon, onko kyseiseen investointiin saatu valtionapua tai muuta ulkopuolista rahoitusta, joka voi rajoittaa omaisuudesta luopumista.

Omistuksesta luopumisen periaatteet:

- Omistuksesta luopumisen perusteina ovat pääsääntöisesti toiminnalliset syyt. Omistus ei palvele kunnan perustehtävää eli palvelujen järjestämistä kuntalaisille tai omaisuudesta luopuminen vähentää kunnan käyttömenoja tai järkeistää toimintaa.
- Myynnistä saatavat varat käytetään maanhankintaan, investointeihin, rahoituskustannusten alentamiseen tai muuhun taloudellisesti ja/tai toiminnallisesti perusteltuun käyttötarkoitukseen.

Kunnan luopuessa omaisuudestaan tai omistuksistaan, on ratkaistava, miten luopuminen vaikuttaa palvelutuotantoon. Jos omaisuudesta tai omistuksesta luopuminen merkitsee myös palvelutuotannon siirtymistä kunnalta muille toimijoille, on peruspalvelujen turvaaminen kuntalaisille otettava huomioon asiaa ratkaistaessa.

5.1 Maaomaisuus

Tonttien luovutusten tavoitteena on tasapainoisen kuntarakenteen kehittäminen, palvelujen tehokas hyödyntäminen sekä elinkeinoelämän kehittyminen tasapainoisesti koko kunnan alueella. Omakotitalotonttien luovuttaminen tapahtuu ensisijaisesti myymällä.

Liike- ja teollisuustontit luovutetaan ensisijaisesti myymällä tai pitkäaikaisin maanvuokrasopimuksin. Tapauskohteisesti voidaan päättää tonttien luovuttamisesta myymällä tarjouskilpailun perusteella.

Erityistapauksissa, muun muassa perustelluista elinkeinopoliittisista syistä, voidaan tontti luovuttaa myymällä myös suoraan ilman tarjouskilpailua ottaen huomioon voimassa oleva lainsäädäntö ja ohjeistukset.

5.2 Metsäomaisuus

Kunnan metsäomistuksen ensisijaisena tavoitteena on taata kunnalle säännölliset tulot puunmyynnistä. Metsän hoidossa ja myynnissä noudatetaan metsänhoitosuunnitelmaa.

Metsäomaisuuden myymistä kunta harkitsee vain poikkeustapauksissa ja silloin kun myyntiin on perusteltu toiminnallinen tai taloudellinen peruste.

5.3 Rakennukset

Nykyisen palvelutuotannon käytössä olevan rakennusomaisuuden arvo pidetään yllä jatkuvan kunnossapidon periaatteella.

Rakennusomaisuuden tehokkuutta pyritään nostamaan tilojen käyttöä monipuolistamalla. Rakennukset, jotka ovat elinkaaren lopussa, toiminnallisesti vajaakäytössä tai niiden korjaaminen ei ole toiminnallisesti tai taloudellisesti perusteltua, myydään, puretaan tai jalostetaan uuteen toimintaan.

5.4 Kiinteät rakenteet ja laitteet

Kiinteiden rakenteiden (kadut, ulkoilualueet yms.) omaisuuden arvo säilytetään ja korjausinvestointeja tehdään jatkuvan kunnossapidon periaatteella.

5.5 Koneet ja laitteet

Koneita ja laitteita omistetaan, vuokrataan ja kilpailutetaan siten, että kustannukset ovat mahdollisimman alhaiset. Kunnan ja kuntakonsernin yhteistoiminta pyritään hoitamaan siten, että koneiden ja laitteiden käyttö on mahdollisimman tehokasta.

5.6 Yhtiömuotoinen toiminta

Kunta voi omistaa tai olla osakkaana asunto-osakeyhtiössä, kiinteistöosakeyhtiössä sekä muussa osakeyhtiössä. Kunta ei ole mukana avoimessa tai kommandiittiyhtiössä eikä myöskään osuuskunnassa.

Osakeyhtiömuotoista toimintatapaa voidaan käyttää silloin kun,

- Kysymyksessä on liiketoiminta, jossa toiminta tapahtuu kilpailluilla markkinoilla.
- Toiminnalle asetetaan taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet sekä tuottovaatimus.
- Toiminnan harjoittaminen osakeyhtiömuodossa tuottaa taloudellista etua verrattuna kunnan toimintaan.
- Toiminnassa korostetaan yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan osakeyhtiölain mukaista vastuuta taloudellisista ja toiminnallisista tuloksista.
- Toimintaan osallistuu kunnan lisäksi ulkopuolisia tahoja.
- Kunta voi tarvittaessa osittain tai kokonaan luopua omistuksestaan yhtiössä.
- Kunta pyrkii saamaan yhtiöön ulkopuolista rahoitusta, liiketoiminnan asiantuntemusta ja/tai kumppaneita.

5.7 Tytäryhteisöt

Kunnan tytäryhteisöllä tarkoitetaan niitä osakeyhtiöitä, yhdistyksiä ja muita yhteisöjä sekä säätiöitä, joissa kunnalla on määräämisvalta. Kunta ohjaa tytäryhteisöjensä toimintaa omistajaohjauksella, konserniohjeella ja yhtiön hallitusten kautta.

Valtuusto päättää kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Omistajan asettamat tytäryhteisöjen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet vahvistetaan kunnan talousarvion yhteydessä.

Tytäryhteisö-muotoisella toiminnalla lisätään päätöksenteon nopeutta ja joustavuutta, saavutetaan toiminnan läpinäkyvyys kilpailluilla markkinoilla sekä mahdollistetaan strategisen kumppanin (osakkaan) mukaantulo haluttaessa yhtiön toimintaan.

Tytäryhteisöjen kohdalla toiminta on pääsääntöisesti osakeyhtiölain mukaan järjestettyä. Konsernin ohjausrooli tytäryhteisön toiminnassa on vahva.

5.8 Kuntayhtymät

Kuntayhtymä on kuntien yhteistoimintamuoto. Kuntayhtymä perustetaan kuntien välisellä valtuustojen hyväksymällä perussopimuksella. Päätösvaltaa käyttää yhtymäkokous, jonne jäsenkunnat valitsevat edustajansa tai perustamissopimuksessa sovittu monijäseninen toimielin. Kuntayhtymä voi hoitaa kuntien itsehallintoon kuuluvia ja niille määrättyjä tehtäviä. Kuntayhtymä voi hoitaa myös muun kuin jäsenkuntansa sille antamia tehtäviä. Yhtymän taloudesta ovat viime kädessä vastuussa jäsenkunnat.

Kuntayhtymämuotoista toimintaa harjoitetaan, koska halutaan:

- Tehdä yhteistyötä muiden alueen kuntien kanssa palvelujen tuottamisessa laadullisesti ja tehokkaasti.
- Yhdistää voimavaroja, poistaa päällekkäisyyksiä ja saavuttaa synergiaetuja.

5.9 Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöjä ovat osakeyhtiö, yhdistys, muu yhteisö tai säätiö, jossa konserniyhteisöllä yksin tai yhdessä muiden samaan kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on vähintään viidennes ja enintään puolet omistusyhteisyrityksen osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä.

Kunnan rooli omistajana osakkuusyhteisöjensä toiminnan ja talouden ohjauksessa on rajoittuneempi kuin tytäryhteisössä. Osakkaat yhdessä määrittelevät yhtiön omistajapoliittiset ja toiminnalliset linjaukset.

Kunta voi olla omistajana osakkuusyhteisössä seuraavista syistä:

- Kunta haluaa käynnistää/olla mukana yhteistyössä muiden omistajien kanssa jossakin sellaisessa toiminnassa, jolla katsotaan olevan positiivinen vaikutus elinkeinojen kehittämiseen. Toiminnan on noudatettava kuntastrategiaa.
- Kunta haluaa vauhdittaa jonkin sellaisen 1. kohdassa mainitun toiminnan syntymistä, mitä kuntaan ei mahdollisesti muuten syntyisi.
- Osakkuusyhteisön kautta saavutetaan synergiaetuja kunnan järjestämisvastuulla olevan toiminnan hallinnon, seurannan ja kustannusvastaavuuden kannalta.

5.10 Yhdistykset ja säätiöt

Yhdistys tai säätiö on kunnan tytäryhteisö, mikäli sen sääntöjen tai säädekirjan tai erillisen sopimuksen mukaan kunnalla on oikeus nimittää enemmistö yhdistyksen tai säätiön hallituksen tai vastaavan toimielimen jäsenistä.

Tytäryhteisönä käsitellään myös yhdistys tai säätiö, jonka nettovarallisuus siirtyy yhdistyksen tai säätiön purkautuessa sääntöjen mukaan kokonaan kunnalle tai kuntakonserniin kuuluvalla tytäryhteisölle.

6 Takaus- ja rahoituspolitiikka

Yhteisöt vastaavat itse pääomarakenteesta ja rahoituksesta.

Kunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Kunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Kunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vakuuksilla tai vastavakuuksilla. Mitä edellä mainitaan vakuuksista, ei koske osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvussa eikä osuuskuntalain (421/2013) 12 luvussa tarkoitettua pääomalainaa.

Kunta voi myöntää takauksen tai muun vakuuden kilpailutilanteessa markkinoilla toimivan yhteisön velasta tai muusta sitoumuksesta ainoastaan, jos yhteisö kuuluu kuntakonserniin tai se on kuntien tai kuntien ja valtion yhteisessä määräysvallassa.

Kunnan on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklassa säädetään.

Takaus myönnetään vain rahalaitoslainoille seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- Lainat on kilpailutettu asianmukaisesti ja lainanotosta on yhtiön hallituksen päätös.
- Taloudelliset laskelmat osoittavat yhtiön kyvyn hoitaa lainasta aiheutuvat velvoitteet.
- Omavelkainen takaus voidaan myöntää koko lainan määrälle tai osalle lainan määrää.

Kunta ei pääsääntöisesti myönnä lainaa tytär- ja osakkuusyhteisölle. Lainan myöntäminen voi olla perusteltua toiminnallista tai taloudellisista syistä.

Toimivaan yhtiöön kunta ei pääsääntöisesti sijoita uutta pääomaa. Lisäpääomasijoitus voi tulla kysymykseen vain toiminnan laajentumisen tätä edellyttäessä. Kunta ei osallistu pääomasijoituksilla yhtiön heikon tuloksen korjaamiseen.